

Słownik filozoficzny: islam

- [Wprowadzenie](#)
- [Zastanów się](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Al-Gazali, *Mukas Zafat al-kulub (Odstonięcie serc)*, Kraków 1923.
- Źródło: Al-Farabi, *Porządek polityczny*, Canada 1963.
- Źródło: Awerroes, *Traktat o tym, co wspólne jest religii i filozofii*.

Słownik filozoficzny: islam

Meczet, Abu Dhabi

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

By wyjść poza współczesny kontekst polityczny i wyobrazić sobie złożoność i bogactwo filozofii islamu, można przywołać postać Ibn Arabiego, teologa sufickiego z okresu średniowiecza. Był jednym z najpłodniejszych autorów w historii. Ustalono, że napisał 850 dzieł. Stworzył myślowy fundament islamskiego mistycyzmu, choć wielokrotnie oskarżany był o niewiarę. Ibn Arabi powiedział:

“ Ludzie mają różne przekonania na temat Boga
Ale ja podtrzymuję je wszystkie.

Napisał też:

“ Podążam za religią miłości, gdziekolwiek wędruje jej wielbłąd
To bowiem jest moja religia i moja wiara.

Twoje cele

- Poznasz historię myśli filozoficznej islamu i postaci jej twórców.
- Przeanalizujesz wpływ Platona na filozofię polityczną islamu.
- Opisziesz oddziaływanie średniowiecznych filozofów arabskich na rozwój scholastyki.

Zastanów się

Rozważmy następujące problemy

Polecenie 1

Odpowiedz na pytania. Do jakich religijnych tradycji odwołuje się islam? Co wiesz na ten temat? Zastanów się i zanotuj wiedzę, z którą rozpoczniesz tę lekcję.

Polecenie 2

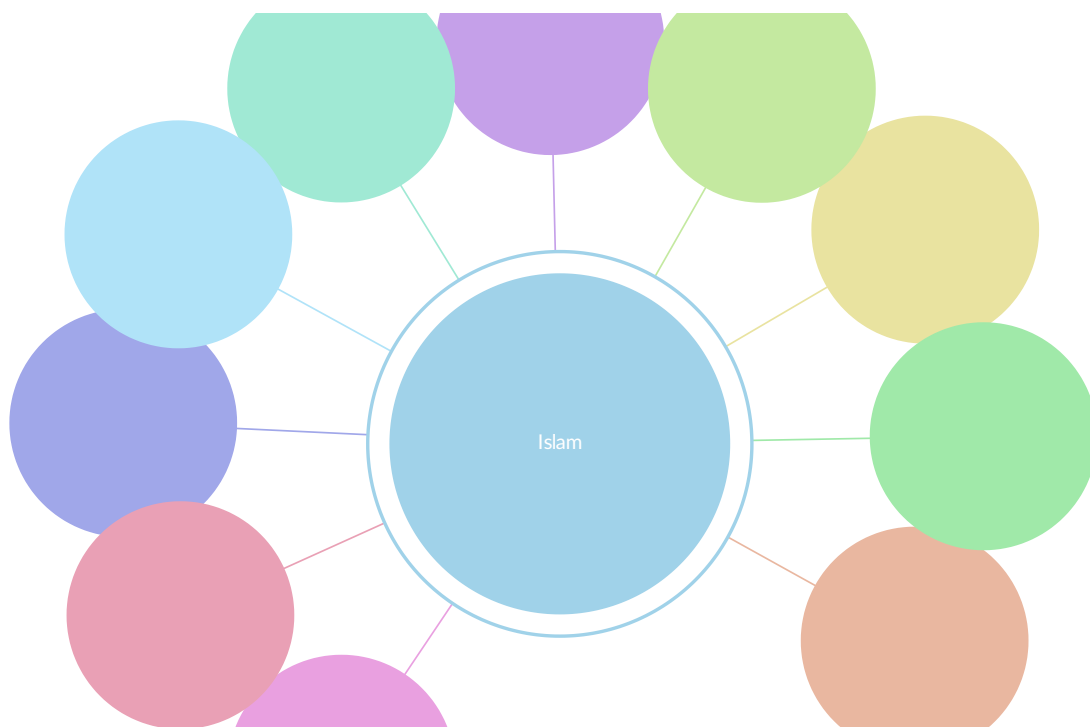
Zapoznaj się z definicją islamu i odpowiedz na pytanie. Co to znaczy, że jest on ostatnią wielką religią uniwersalną? Zanotuj swoje przypuszczenia.

Definicja: Islam

Ostatnia wielka religia uniwersalna, kontynuująca tradycje religii żydowskiej i chrześcijańskiej. Ściśle rozumiany islam to przede wszystkim religia, której naczelnym dogmatem jest wiara w jedyne Boga, „Stworzyciela nieba i ziemi i wszystkich rzeczy widzialnych i niewidzialnych”. Z religijnej nauki islamu wypływa również naczelne prawo – szariat, które stanowi część objawienia, a więc ma sankcję religijną. Islam w szerszym znaczeniu tego słowa obejmuje: historię świata muzułmańskiego, kulturę i cywilizację, państwo, prawo, filozofię i sztukę.

Polecenie 3

Scharakteryzuj filozofię i religię islamu za pomocą mapy myśli. Zawrzyj w niej najważniejsze pojęcia, a następnie opowiedz o nich na forum klasy.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z multimediami i odpowiedz na pytania: Jakie są korzenie islamu? Jakie były jego główne założenia?

Korzenie islamu

Założenia

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Słownik

kalif

(arab. *chalifa* – następca, dosłownie „cień Boga na ziemi”) tytuł przywódcy społeczności islamskiej po śmierci Mahometa; kalif często występował jako „zastępca Boga” lub „następca proroka Boga” – *chalifat rasul Allah*

kalifat

centralna instytucja społeczno-polityczna islamu

Koran

bezpośrednie Słowo Boga i podstawowe źródło praw w islamie; święta księga islamu
mufti

wyznaczony przez władcę oficjalny uczony, sprawujący jurysdykcję
sunna

(arab. *as-sunnah* – droga) tradycja uzupełniająca nauki Koranu; podstawa odłamu sunnickiego w islamie

sunnici

największe ugrupowanie religijne w islamie; sunnici nie uznają aspiracji szyickich imamów do sprawowania zwierzchności nad wszystkimi muzułmanami; zasady prawa sunnickiego i szyickiego różnią się w szczegółach; oba ugrupowania zarzucają sobie odstępstwo od zasad islamu, czasem wręcz nawołując do podjęcia walki przeciwko sobie; wysiłki teologów muzułmańskich, by pogodzić obie doktryny, są niweczone przez spory polityczne

sunnizm

nazwa największego, obejmującego ok. 90% wyznawców odłamu islamu; wierny ortodoksyjnej tradycji sunny, uznający wszystkich kalifów do 1258 r. za prawowitych następców Mahometa

szyici

w islamie ogólna nazwa określająca muzułmanów należących do różnych, licznych ugrupowań szyizmu; w szyizmie powszechny jest mistycyzm oraz otaczanie kultem imamów, następców Alego; szyici czekają na powrót ostatniego z imamów jako zbawcy całej ludzkości

szyizm

(arab. *szī'at Ali* – stronnictwo Alego) odłamek islamu nadający wszelkiemu prawu znaczenie duchowe; określa poszukiwanie właściwej drogi wiodącej do oświecenia, którego źródłem musi być miłość do Boga, a nie obawa przed karą

umma islamijja

(arab. społeczność muzułmańska) pojęcie wielonarodowej wspólnoty wszystkich wyznawców islamu

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj audiobooka i odpowiedz na pytanie: Jakie są relacje religii i filozofii według Awerroesa?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PiaZJPN4E>

Awerroes

Traktat o tym, co wspólne jest religii i filozofii

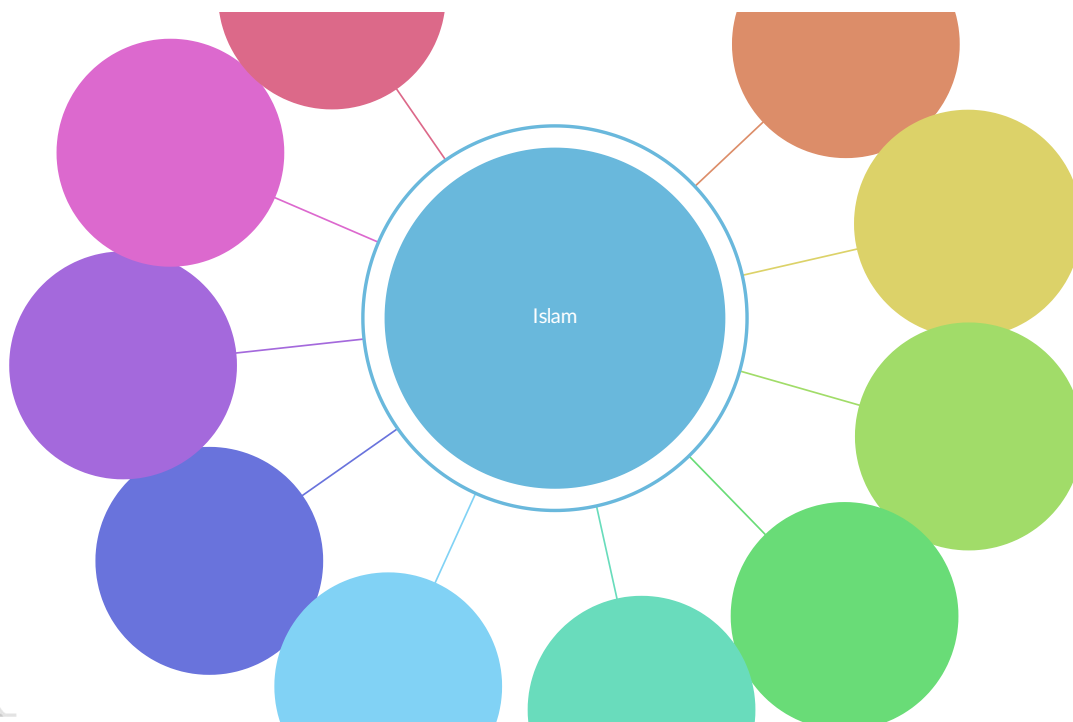
O prawie i filozofii

[...] Chwała niech będzie Bogu, po dwakroć chwała i modlitwa do Mahometa, wybrańcy Boga, Jego sługi i apostoła. Przedmiotem tej rozprawy będzie przebadanie, wychodząc od studiów prawa, czy studiowanie filozofii i logiki jest dopuszczalne przez Prawo, czy zabronione, czy też Prawu podporządkowane, lub też przez prawo nakazane. Twierdzimy: jeśli aktywność filozofii jest niczym więcej jak badaniem istniejących bytów i rozmyślaniami nad nimi na podobieństwo czynności rzemieślnika artysty, który rozmyśla nad tym, co wyprodukuje [uczyni] [...], wówczas jest pewne, że to, co oznacza ta nazwa [filozofia], nie jest ani z nakazu, ani polecenia Prawa. [...] że Prawo jednak nakazuje refleksję nad bytami i dążenie intelektu do wiedzy na ich temat, jasno wynika z kilku wersetów Świętej Księgi [...]. Ponieważ zakłada się, że Prawo dało nakaz badania bytów przez intelekt i refleksje nad nimi, a z kolei refleksja jest niczym innym jak odkrywaniem tego, co nieznanego, aby stało się znanym i skoro to jest rozumowanie lub inna czynność przez nie spowodowana, jesteśmy zmuszeni [nakazem] do posługiwania się w naszych studiach nad bytami intelektem i rozumowaniem. A dalszą konsekwencją tego sposobu studiowania, nakazanego przez Prawo, które jest najdoskonalszym sposobem studiów, jest stosowanie najlepszego rozumowania, tzn. rozumowania zwanego dowodzeniem. Wówczas Prawo pobudza nas do zdobywania poprzez dowodzenie wiedzy o Bogu, Objawieniu i wszystkich bytach stworzonych przez Boga. Jednak zalecane jest, a nawet konieczne, aby każdy, kto chciałby poznawać Boga,

Objawienie i inne byty w ten sposób [tzn. poprzez dowodzenie], wpieryw zapoznał się z rodzajami dowodzenia i jego zasadami, jak również z tym, co odróżnia rozumowanie demonstratywne od dialektyki, retoryki i sofistyki. [...] Tak jak sędzia, który nie zna Prawa [*sunnah*] nie może być usprawiedliwiony, jeśli wyda błędny wyrok, podobnie i ten, który wydaje osądy o bytach, bez posiadania odpowiedniej wiedzy, nie może być usprawiedliwiony, jest albo grzesznikiem, albo niewiernym. I ten, który powinien sądzić, co jest dopuszczalne, a co zabronione, jest zobowiązany do posiadania zdolności i kwalifikacji do tego, aby wydawać wyroki w stosunku do ludzi, to znaczy musi posiadać wiedzę o zasadach Prawa i wiedzę o tym, jakie konsekwencje płyną z owych zasad, a wiedza ta jest wiedzą opartą na rozumie. Podobnie bardziej pożądana jest odpowiednia wiedza dla tego, który wydaje sądy o bytach a jest to wiedza o pierwszych intelektualnych zasadach i tego, co z nich wynika. [...] Mówiąc ogólniej, w stosunku do Prawa istnieją dwa rodzaje błędów: albo jest to błąd usprawiedliwiony, który przytrafia się studiującemu w dziedzinie, gdzie błąd może się zdarzyć (tak jak w przypadku zdolnego doktora, któremu można wybaczyć błąd w sztuce leczenia, lub też zdolnemu sędziemu, gdy wyda błędny wyrok) – jednak nie jest on usprawiedliwiony, jeśli brał się z nieposiadania wystarczającej wiedzy z owej dziedziny. Albo jest to błąd nieusprawiedliwiony, popełniony przez każdego, kto jest niewierzącym, jeśli dotyczy on zasad prawa, lub heretykiem, jeśli ów błąd dotyczy czegoś wynikającego z zasad Prawa. [...]

Polecenie 2

Uzupełnij ponownie mapę myśli, charakteryzując filozofię i religię islamu. Czy twoja nowo nabyta wiedza o islamie zmieniła twój sposób postrzegania go? Co najważniejszego zmieniło się w tej mapie w stosunku do pierwotnej?

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 3

Dokonaj porównania podstaw wiary chrześcijańskiej i wiary islamskiej. Podaj podobieństwa i różnice.

Wiara chrześcijańska i islamska

Podobieństwa

Różnice

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Słownik filozoficzny: islam

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

8. Spór o istnienie i naturę absolutu (Boga). Uczeń:

3) przedstawia światopoglądowe znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- opisuje historię myśli filozoficznej islamu;
- przedstawia sylwetki twórców myśli filozoficznej islamu;
- ocenia wpływ średniowiecznych filozofów arabskich na rozwój scholastyki;
- wskazuje różnice i podobieństwa między chrześcijaństwem a islamem.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- prezentacja;
- audiobook;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów, aby zastanowili się nad sensem słów, które napisał Ibn Arabi:
Ludzie mają różne przekonania na temat Boga/Ale ja podtrzymuję je wszystkie i Podążam za religią miłości, gdziekolwiek wędruje jej wielbłąd/To bowiem jest moja religia i moja wiara.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformę i wyświetla na tablicy stronę tytułową e-materiału. Przedstawia uczniom temat lekcji oraz jej cele, a następnie wspólnie z nimi określa kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: Do jakich religijnych tradycji odwołuje się islam?

Faza realizacyjna:

1. **Mapa myśli.** Nauczyciel dzieli klasę na 4-osobowe zespoły. Uczniowie zapoznają się z definicją islamu zawartą w sekcji „Zastanów się”. Następnie opracowują mapę myśli z polecenia nr 3. Omówienie wyników na forum klasy.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Prezentacja multimedialna”, a następnie odczytuje polecenia:

– Zapoznaj się z multimediami i odpowiedz na pytania: *Jakie są korzenie islamu? Jakie były jego główne założenia?*

– *Na podstawie zamieszczonych wiadomości napisz, jakie są podstawy filozofii politycznej islamu.*

Uczniowie pracują w parach, analizując treść zadania, dyskutując i zapisując wnioski. Wybrane grupy omawiają swoje rozwiązania i spostrzeżenia na forum klasy.

3. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Audiobook”. Indywidualnie przygotowują odpowiedź na polecenie: *Wysłuchaj audiobooka i odpowiedz na pytanie: Jakie są relacje religii i filozofii według Awerroesa?* Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel rozdaje uczniom ankietę ewaluacyjną z oceną lekcji, pracy własnej oraz pracy klasy. Udziela im też informacji zwrotnej.
2. Uczniowie indywidualnie przygotowują propozycje rozwinięcia mapy myśli w sekcji „Audiobook”. Porównują swoje propozycje z wersjami przygotowanymi na początku zajęć, dokonując autoewaluacji.

Praca domowa:

1. Przygotuj odpowiedź na polecenie nr 3 z sekcji „Audiobook”: *Dokonaj porównania podstaw wiary chrześcijańskiej i wiary islamskiej. Wskaż podobieństwa i różnice.*

Materiały pomocnicze:

- Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Warszawa 2010.
- Bloom A., *Umysł zamknięty. O tym, jak amerykańskie szkolnictwo wyższe zawiodło demokrację i zubożyło dusze dzisiejszych studentów*, Poznań 1997.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja multimedialna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.